

Krise je produktem politického tunelování

Hospodářské tunelování, které Českou republiku nechvalně proslavilo v očích západních investorů a institucí, bylo a je možné v tak velkém rozsahu především proto, že mu předcházelo, a že ho až dodnes doprovází, tunelování politické. Především ono je bezprostředně odpovědné za prohlubující se ekonomickou krizi a rostoucí nespokojenost občanů s demokratickou politikou.

Jak se politické tunelování projevuje? Především tak, že politické špičky v rozhodujících momentech většinou nadřazují své vlastní zájmy a zájmy svých stran zájmům společnosti. První vážný úpadek pozitivního polistopadového étosu nastal, když se vládní koalice v letech 1994 a 1995 proměnila z akčního, reformně orientovaného uskupení v uskupení, které se nejen stále více staralo o výsledek příštích voleb, ale bylo i stále více podvazováno nejružnějšími lobistickými skupinami, kterým vyhovovala džungle nedokončených reforem. Ochota velké části občanů snášet svízele hospodářské transformace byla postupně proimárněna a motor reforem se definitivně zadřel.

Bylo by ale nespravedlivé vinit vytunelované politiky pouze koalici vedenou ODS. Její hlavní rivalové, sociální demokraté, už během vládnutí koalice vedené

Chování ČSSD po volbách není o nic lepší nežli chování strany, která podle ČSSD nechala za sebou „spálenou zemi“

ODS slibovali věci, které nikdy nemohli splnit. Jejich chování od převzetí moci po loňských volbách není o nic lepší nežli chování strany, která podle ČSSD nechala za sebou „spálenou zemi“. ČSSD ještě ani nestačila dopsat svou zdrcující analýzu chování minulých vlád, a do

správních rad státních podniků i institucí státní správy už začali hromadně zasedat kovaní stranici.

Neochota zvolených politiků rozumně spravovat věci veřejné, oportunistismus a snaha starat se především o sebe mají hlubší příčiny. Česká společnost byla přece vytunelována až na dřev již během období normalizace. V tom se zásadně liší od Maďarska a Polska, kde navzdory obecnému úpadku způsobenému rozkládajícím se komunistickým systémem, existoval určitý prostor pro zrod nových elit. Češi nezažili ani masové hnutí odporu, které se vynořilo v Polsku, ani pololiberální režim maďarského typu, který umožňoval existenci rozsáhlé šedé zóny.

Valná část postkomunistické elity je hluboce poznamenána vzorci chování, které se

zakořenily během normalizace. Mezi tyto vzorce chování patří nevíra v jakékoliv vyšší principy, od nichž by se mělo odvozovat lidské chování včetně politického. Výsledkem je zdeformovaný „individualismus“, který se řídí heslem „urvi, co můžeš“. Důležitější než principy jsou „zájmy, jak s oblibou tvrdí Václav Klaus. Bývalí disidenti, kteří bojovali za principy, jsou politickými oportunisty programově vytlačováni na politickou periferii.

Z doby normalizace zdědili mnozí političtí aktéři i bolševické myšlení. To se projevuje nejenom vyzdvihováním „absolutních pravd“ oděných do hávu primitivních ideologických receptů. Projevuje se i tím, že autoři takových ideologií jsou k nim v praktickém životě naprosto cyničtí a, stejně jako jejich bolševičtí předchůdci, se

ji mi neřídí. Bolševické myšlení se projevuje i tendencí těch, kdo mají moc, vládnout především tak, aby si moc udrželi, nebo ji zvětšili.

Nadřazováním mocenských a osobních zájmů zájmům veřejným postupně vede k promrhání veškerého společenského kapitálu. Čeští politici často pracují velmi podobně jako manažeři, kteří vytunelovali kdysi poměrně zdravé firmy, banky či investiční fondy. Jejich zájmem není rozumně spravovat firmu (stát), ale často ji spíše zneužívat či přímo rabovat. Výrok Miroslava Macka, že ODS umožnila vládu ČSSD proto, aby dala ČSSD šanci se historicky znemožnit, je ilustrací toho, že pro politické zlatokopy je znemožnění státu jen jednou z daní, kterou jsou ochotni platit za své ambice.

V tomto kontextu nepřekvapuje, že po volební kampani mobilizující občany k obraně proti návratu socialismu na straně jedné a kampani mluvící o spálené zemi na straně druhé se oba nesmiřitelní političtí socii dohodnou na povolebním dělení moci v podobě opoziční smlouvy. Smluvní stabilita, rychle se měnící ve stagnaci a hospodářský úpadek; má být ještě posvěcena změnami volebních pravidel, které mají vyřadit ze hry ostatní politické subjekty.

Předáci ODS a ČSSD přitom evidentně spoléhají na stejný jev, který jsme viděli i v případech vytunelovaných firem: oklamání akcionářů (voličů) nakonec nemají jinou šanci než nějak spolupracovat, pokud chtějí zachránit alespoň část svého jmění. Chyby mají napravovat ti, kteří je sami způsobili. Politická hra je ovšem přece jen poněkud méně složitá než komplikované hrátky hospodářských tunelářů a voliči budou mít šanci zjednat nápravu, dokud budou existovat svobodné volby. Skutečným nebezpečím je, že mnohých z nich může nechat v vytunelované politice dovodit do náručí komunistů.

Jiří Pěhe

Politolog